

costaid

Coping Strategies Against Information Disorder

Наръчник за обучители

**Co-funded by
the European Union**

Финансиран от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче са само на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или Европейската изпълнителна агенция за образование и култура (EACEA). Нито Европейският съюз, нито EACEA могат да носят отговорност за тях.

Автори:

*Елиане Смитс ван Ваесберге и Тим Паулус - Институт Вервей-Йонкер
(главни редактори)*

Лийн Д'Хененс и Джойс Висенберг – Католически университет Льовен

Цветалина Генова - Международен институт по мениджмънт

Волфганг Айзенрайх - Научна инициатива Долна Австрия

Соня Берко Айзенрайх - Институт Интегра

Аленка Валяшкова - QUALED

Пантелис Балаурас - CONNEXIONS

Декларация за авторските права:

Това произведение е лицензирано под международен лиценз Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Можете свободно да:

- споделяте - копирате и разпространявате материал на всякакъв носител или формат
- адаптирате - ремиксирате, трансформирате и надграждате материала

при следните условия:

- Признаване на авторството - трябва да посочите подходящо авторство, да предоставите връзка към лиценза и да посочите дали са направени промени. Можете да направите това по всеки разумен начин, но не и по начин, който предполага, че лицензодателят ги одобрява или използва.
- Некомерсиално ползване - нямате право да използвате материал за търговска цел.
- Еквивалентно споделяне - ако ремиксирате, трансформирате или надграждате материал, трябва да разпространявате своя принос под същия лиценз като оригинала.

Глава 4

Журналистика и медии

Целева група

Тези насоки са насочени към т.нар. "first-liners" (хората от първите редици и обучители). "First-liners" е всеобхватен термин за всички хора в пряк контакт с лица, които са уязвими към информационно разстройство, с акцент върху групите в професионалното образование. Примери за хора, които попадат в обхвата на този общ термин, са: възпитатели, учители, младежки съветници и консултанти, социални работници и младежки работници. Това обаче не е изчерпателен списък. Обхватът на този проект включва и други хора, работещи в сферата на образованието, социалните грижи или здравеопазването.

4.1 Въведение	1
4.2 Разпознаване на добрата журналистика	3
Достоверност на източника	3
Прецизност и проверка	4
Справедливост и баланс	5
Прозрачност и независимост	6
Отговорна журналистика	6
Отговорност и корекции	8
4.3 Доверие в медиите, институциите и информацията	10
Актуални тенденции	10
Барометър на доверието на Еделман	11
Евробарометър	12
Индекс на доверието в медиите	12
Доклад за цифровите новини	13
Изводи	15
4.4 Източници на информация и журналистическа етика	17
Надеждни източници	17
Журналистическа етика	18
4.5 Препратки	21

4.1 Въведение

Иновациите в средствата за комуникация, станали възможни благодарение на широкото разпространение на интернет, промениха медийния пейзаж. Въпреки че тези промени несъмнено подобриха комуникацията и достъпа до информация, те породиха и сериозен проблем: разпространението на дезинформация. Журналистиката и медиите са по-важни от всякога в епохата на информационното разстройство, тъй като те са последната защитна линия за опазване на истината и разпространяване само на проверена информация.

Когато новините са целенасочено създадени или умишлено подвеждащи, те се наричат "фалшиви новини". Бързата сила за разпространение на платформите на социалните медии и упадъкът на институционалните предпазни мерки превърнаха този проблем във все по-разпространен. Фалшивите новини имат широкообхватни последици, включително върху общественения дебат, вземането на правителствени решения и общественото доверие в медиите.

За да се бори с разпространението на фалшива информация и да насърчава идеалите за истина и точност, журналистиката служи като стълб на демократичните общества. Журналистите са длъжни да проверяват фактите, да предлагат безпристрастни анализи и да показват на читателите други гледни точки. Разпространението на дезинформацията обаче постави сериозни предизвикателства пред установените стандарти на журналистиката.

Ролята на изкуствения интелект (ИИ) в контекста на дезинформацията е нееднозначна. Въпреки че ИИ може да предостави няколко интригуващи решения за откриване на дезинформация, използването му в новинарските медии поражда някои етични проблеми. Много хора се притесняват, че използването на алгоритми на ИИ за подбиране и препоръчване на информация би довело до "филтърни балони" и засилване на предубежденията. Широко разпространено е мнението, че няма да е разумна идея да се доверим изцяло на ИИ, за да се спазват журналистическите ценности като обективност, баланс и независимост. За да се защитят доверието и моралният авторитет на медиите, е изключително важно да се постигне баланс между технологичния напредък и човешката преценка.

Медийната грамотност и способностите за критично мислене са също толкова важни, колкото и журналистиката и ИИ, когато става въпрос за спиране на разпространението на дезинформация. Потребителите на медии трябва да се обучават да разпознават надеждни новинарски канали, да оспорват съобщените твърдения и да разпознават разликата между легитимно отразяване и пропаганда. Хората могат да бъдат по-добре подготвени да се справят със сложността на медийната екосистема, ако имат достъп до програми за образование и повишаване на осведомеността, предназначени за подобряване на медийната грамотност.

Решаването на проблемите, свързани с дезинформацията и изкуствения интелект в медиите и журналистиката, изисква широко сътрудничество. Точните репортажи, медийната грамотност и отговорното използване на инструментите на изкуствения интелект изискват съвместни усилия от страна на журналисти, медии, технологични фирми, политици и образование. Чрез такива съгласувани действия може да се създаде устойчива и надеждна медийна екосистема.

В тази глава ще обсъдим основите на надеждните репортажи и как да разпознаваме надеждните статии от тези, които са по-малко надеждни.

4.2 Разпознаване на добрата журналистика

Пресата често е наричана "четвъртата власт" в една страна. Това означава, че тя играе все по-важна роля наред с традиционните три клона на държавната власт: съдебната, законодателната и изпълнителната. Медиите претендират, че са отделени от държавата, отразяват обективно политиката, като същевременно упражняват надзор и критика, когато е необходимо. Ето защо медиите играят решаваща роля в обществото, като информират гражданите, насърчават обществения разговор и държат под контрол онези, които имат влияние. Поради развитието на онлайн медиите и демократизирането на информацията става все по-трудно да се определи на кои новинарски медии може да се има доверие. Нарастването на дезинформацията, сензационната и пристрастното отразяване са само част от трудностите, породени от ерата на интернет. Ето защо е по-важно от всякога хората да могат да различават надеждните информационни канали от тези, които са уязвими към дезинформация.

Разбирането на това как да се разпознава и оценява висококачествената журналистика в динамичната медийна среда може да се постигне чрез изучаване на основите на професията, включително журналистическата етика, методите за критична оценка и най-съвременните технологии. Гражданите могат да придобият необходимите способности, като се научат да оценяват информацията критично и да обръщат внимание на въпроси като надеждност на източника, точност, справедливост, прозрачност и отчетност.

Достоверност на източника

Достоверните източници са основен компонент на висококачествената журналистика. Точността, проверката и спазването на приетите журналистически практики са характеристики на надеждните публикации.

Оценката на достоверността на източниците се нуждае от внимателно разглеждане на няколко критерия:

- Проучете надеждността и историята на въпросната публикация или журналист. Помислете за техния опит в надеждното отразяване на събитията, за авторитета им в областта и за наградите, които може да са спечелили. Надеждните репортажи често са показател за дългогодишни и надеждни новинарски издания.
- Разгледайте основните редакционни принципи на изданието. Надеждните новинарски издания се придържат към строги насоки, които гарантират, че отразяването им е фактическо, балансирано и обективно. Потърсете

отдаденост на проверката на фактите, използване на различни източници и запазване на редакционната автономия.

- Разберете колко квалифициран, компетентен и опитен е журналистът. Проучете образованието, опита и връзките му, които могат да повлияят на обективността му. В надеждните новинарски организации работят висококвалифицирани журналисти, които са си изградили сериозна репутация в своята област.
- Проверете дали новинарската организация или отделният репортер избягват сензационността и пристрастието. Достоверните източници съобщават фактите така, както ги виждат, без да ги разкрояват или изкривяват. Тяхната цел е да дадат на читателите справедлива оценка на ситуацията, за да могат те сами да съставят мнението си.

Прецизност и проверка

Представената информация е точна, ако е надеждна, вярна и не съдържа грешки. Тя дава на читателите знанията, от които се нуждаят, за да правят добри избори и да придобият представа за света. Достоверните новини представят данни, които са събрани и проверени от много източници. Твърденията могат да бъдат проверени за точност, като се сравнят с данни от други надеждни източници.

За да се определи точността и достоверността на журналистиката, е необходим строг преглед на следните аспекти:

Търсете новини, които използват различни източници за проверка на твърденията си. Журналистите намаляват зависимостта си от един потенциално пристрастен или ненадежден източник, като предлагат множество гледни точки. Надеждността на разследването се подкрепя от използването на голямо разнообразие от източници.

- Проверете дали във въпросната статия е посочена заслуга и дали са включени съответните цитати. Журналистите, които се грижат за способността на своите читатели да проверяват независимо аргументите, които излагат, винаги трябва да включват изрични препратки към материалите, които дават.
- Процедурите за проверка на фактите са стандартна практика в реномираните новинарски организации. Преди да публикуват, те вземат мерки, за да гарантират точността. Проверете за доказателства, че новинарската организация използва независими експерти за проверка на фактите или си сътрудничи с такива с добра репутация. Предприемането на подобни предпазни мерки показва, че цените точността и отчетността.
- Журналистите, които спазват етични стандарти, трябва да бъдат открити по отношение на методите си на изследване и надеждността на източниците си. Проверете дали в новинарската статия са обяснени методите, използвани за събиране на доказателства, като например интервюта, проучвания, анализ на

данни или репортажи на място. Тази откритост ви помага да определите дали съдържанието е достоверно или не.

- Журналистиката, която е надеждна и актуална, отразява новините в момента на тяхното възникване. Проверете дали източникът на новини своевременно коригира или допълва вече публикувани истории. Готовността да се поправят грешки и да се актуализират историите показва ангажираност към точността.

Справедливост и баланс

Честността в репортажите означава да предоставите на читателите достатъчно информация, за да направят собствени заключения по даден въпрос или инцидент. Те изясняват различни аспекти на даден въпрос, така че читателите да могат да си създадат добре информирано мнение. Журналистите могат да избегнат пристрастността и да помогнат на читателите да придобият по-дълбоко и по-различно разбиране за дадена тема, като предлагат множество гледни точки. Те дават на читателите способността да мислят критично, да преценяват плюсовете и минусите и да достигат до собствени заключения. Когато всеки има възможност да изрази мнението си, всички печелят и обществената хармония се затвърждава.

За да се определи дали една новина е справедлива и балансирана, е необходимо да се оценят следните критерии:

- Проверете дали в статията са представени различни гледни точки по въпроса. Опитайте се да намерите коментари, интервюта или забележки от различни хора, които имат отношение към проблема, професионалисти и хора с различни гледни точки.
- Преценете дали журналистът показва признаци на пристрастие или мнение в репортажа си. Журналистите, които практикуват обективност, държат собствените си възгледи отделени от новините, които съобщават. Журналистите трябва да представят новините, без да влияят на историята със собствените си пристрастия или мнения.
- Следете за подробности за историята, обстановката и фона на историята, които придават дълбочина на преживяването при четене.
- Проверете дали статията дава контрааргументи или други мнения, дали включва различни гласове и гледни точки и дали признава ограниченията или несигурността на темата.

Прозрачност и независимост

Журналистите, които се придържат към принципа на прозрачността, са открити по отношение на интервютата, проучванията и евентуалните си пристрастия. Сред важните качества е свободата от други влияния, като политика, бизнес или идеология. Доверието се засилва, когато на читателите се дава възможност да оценят достоверността на информацията и всички потенциални пристрастия.

Откритостта и безпристрастността на журналистиката могат да бъдат разкрити, като се вземат предвид следните предложения:

- Оценете степента на прозрачност по отношение на източниците и методите на новинарската организация или журналиста. Журналистите, които практикуват "прозрачна журналистика", обясняват процесите, които са използвали, за да получат информация, като интервюта, проучвания, статистически анализи и разследвания под прикритие. Благодарение на тази откритост читателите могат по-добре да преценят легитимността и надеждността на новините.
- Проверявайте за доказателства, ако новинарската организация или отделен журналист разкрие някаква потенциална пристрастност. Трябва да бъдат разкрити всички взаимоотношения, финансови или други, които биха могли да компрометират независимостта на репортажа. Трябва да разгледате новинарската организация, за да видите дали тя разкрива собствеността си и всякакви финансови влияния. Възможността за оценка на потенциалните пристрастия или въздействия върху медиите се улеснява от прозрачните репортажи.
- Помислете доколко новинарската организация или отделният журналист са редакционно независими. Журналистите, практикуващи прозрачност, не са ограничавани в търсенето на новини от корпоративни или правителствени интереси. Проверете за доказателства, че медията преди това е публикувала обективна, критично настроена журналистика.
- Проверете дали новинарската организация има прозрачен процес за обработка на актуализации и корекции. Когато са допуснати грешки или неточности, прозрачните журналисти бързо се извиняват и коригират информацията. Потърсете доказателства, че новинарската организация е прозрачна и отговорна, като информира аудиторията си за всички промени или корекции. Провеждането на разговор с читателите е чудесен начин да оцените честността, откритостта и контрола от страна на обществеността.

Отговорна журналистика

Добрата журналистика, в противовес на сензацийата или кликбейта, може лесно да се разпознае по спазването на етичните стандарти. Честните репортажи винаги се стремят към точно представяне на събитията. Журналистите полагат всички усилия да

предадат точна информация и проверяват два пъти справките си, преди да ги публикуват. Като не разпространяват невярна информация, слухове или необосновани твърдения, журналистите, които практикуват етична журналистика, защитават правото на обществото да бъде информирано.

Журналистите, които спазват етичните норми, също така защитават анонимността и достойнството на своите източници. Когато отразяват теми от обществен или личен интерес, журналистите трябва да проявяват дискретност. Репортажите, които се придържат към етичните стандарти, не прибегват до измама, сензационност или нарушаване на личния живот, а вместо това дават приоритет на обективността и чувствителността при отразяването им. Журналистите полагат усилия да покажат и двете страни на спора, без да подкрепят едната страна за сметка на другата. Етичните репортажи запазват ценностите на независимостта и свободата от пристрастия, като позволяват на читателите да си създадат собствени обосновани заключения въз основа на задълбочено и нюансирано разбиране на темата. Поддържането на достоверността и независимостта на новинарските медии е отговорност на всеки журналист, а етичното отразяване гарантира спазването на тази отговорност.

Етичните журналисти отчитат и ценят уникалните идентичности, произход и опит на своите читатели. Репортерите трябва да внимават да не подкрепят предразсъдъци или пристрастия в репортажите си. Етичната журналистика набляга на изслушването и включването на различни гледни точки.

Следните съображения са от съществено значение за откриване на етична журналистика:

- Разберете дали новинарската организация или отделният журналист спазват етичните стандарти на професионалните журналистически организации. Публичната подкрепа и спазването на тези принципи от страна на етичните новинарски организации е показателно за тяхната отдаденост на истината в новините.
- Установете дали съществуват определени редакционни политики и насоки, които насърчават честността на репортажите. Честните новинарски организации са открити по отношение на своите журналистически принципи. Точността, безпристрастността, защитата на личните данни, конфликтите на интереси и други етични проблеми трябва да бъдат разгледани в тези политики.
- Анализирайте процеса на новинарската организация за публикуване на актуализации и грешки. Етичните репортажи коригират или актуализират съдържанието си възможно най-скоро след като разберат, че е допусната грешка. Проверете за доказателства, че новинарската организация е прозрачна и отговорна, като реагира на критики и своевременно поправя грешки.
- Обмислете дали новинарската организация или отделният журналист представят различни гласове и мнения при отразяването на събитията и търсете признаци, че организацията се отнася отговорно към чувствителната информация, като избягва неоправдано нараняване или навлизане в личния

живот. При етичното отразяване на събитията се отчитат последиците за хората и общностите.

Отговорност и корекции

Добрата журналистика често може да бъде разпозната по това, че се стреми към отчетност. Медиите с почтеност коригират и актуализират бързо, насърчават участието и имат солидна политика за случаите на допуснати грешки. Журналистиката разчита на доверието на обществеността и когато са допуснати грешки или неточности, медията трябва да бъде открита и честна при отстраняването им. Новинарските организации могат да дадат своя принос за информирането на обществеността и за спиране на разпространението на дезинформация, ако признават и поправят грешките веднага след откриването им. Точността във всички дейности и готовността за признаване и коригиране на грешки са характерни черти на отчетността. Ако дадена информационна медия признае и коригира грешка бързо, читателите ѝ са по-склонни да ѝ се доверят.

Как да разпознаваме журналистическата отчетност и корекциите:

- Проверете дали източникът на новини издава актуализации или обяснения, когато са забелязани грешки. Етичните медии бързо признават грешките си и предприемат коригиращи мерки. Корекциите могат да бъдат публикувани в следващи статии, могат да бъдат публикувани бележки на редактора или оригиналната статия да бъде актуализирана с разяснения.
- Проверете дали новинарската организация е откровена по отношение на направените редакции. Следете за откритост при признаването и поправянето на грешки.
- Помислете дали има определена политика за случаите, когато в новините са допуснати грешки. Авторитетни новинарски организации са създали насоки за коригиране на грешки, включително кога да бъдат публикувани и как да бъдат проверявани. Наличието на ясна процедура за справяне с нарушенията показва, че цените отчетността.
- Анализирайте реакцията на издателството към въпроси и критики от страна на неговата аудитория. Проверете за доказателства, че издателството се интересува от мнението на своите читатели и предприема действия, когато е необходимо.
- Разгледайте историята на издателството по отношение на публикуването на грешки. Проучете досегашната дейност на новинарската организация, за да видите дали е признавала и коригирала грешки в миналото. Етичната новинарска организация демонстрира отдаденост на точността и надеждността чрез своя модел на отчетност и корекции.

Помислете доколко новинарската организация е открита по отношение на методите си и преценете доколко организацията или отделните журналисти се придържат към етичните правила. Журналистическата етика включва следване на установени норми и принципи. Разгледайте публикацията или репортера за доказателства, че те спазват стандартите за истинност, обективност, прозрачност и отчетност.

4.3 Доверие в медиите, институциите и информацията

Актуални тенденции

Исторически погледнато, журналистиката се е ползвала с относително постоянно финансиране, както и с утвърдени професионални стандарти и етика в много страни. Повечето хора са се доверявали на професионалните новинарски медии като на надеждни доставчици на информация. Рекламната парадигма, която подкрепяше журналистиката в продължение на десетилетия, беше оспорена през последните години от интернет предприятията. Междувременно обществените медии бяха силно засегнати от бюджетни съкращения, като същевременно се финансират основно от реклама. През последните пет години цифровата реклама се превръща във все по-значим източник на приходи за медийните предприятия, като делът ѝ в световните разходи се увеличи от 35% през 2016 г. до 54% през 2021 г. Експертите прогнозираят, че през 2023 г. този показател ще достигне над 60%.

След години на постоянна ерозия общественото доверие в медиите най-накрая показва признаци на стабилизация. По време на пандемията COVID-19 проблемът с неточното и подвеждащо съдържание стана толкова очевиден, че беше наречен "дезинфомедия". Едновременно с това многобройни проучвания показаха, че вярата на обществото в различни новинарски издания и други информационни ресурси непрекъснато намалява през предходните пет години.

Навлизането на изкуствения интелект и възможните му последици за новинарската индустрия допълнително усложниха въпроса на кого да се вярва. Дезинформацията и фалшивите новини се разпространяват с тревожна скорост благодарение на широкото използване на технологиите, задвижвани от ИИ, и платформите на социалните медии. Тъй като ИИ може да се използва за създаване и разпространение на фалшива информация, може да стане трудно да се определи на кои източници да се вярва. Вследствие на това все по-малко хора се доверяват на новинарските организации и други доставчици на информация. От друга страна, напредъкът в уменията за проверка на фактите стана възможен благодарение на технологиите на ИИ. Дезинформацията, тенденциите и проверката на твърденията могат да се възползват от използването на решения, задвижвани от ИИ. Тези нововъведения могат да помогнат за възстановяване на доверието, като предоставят на хората достъп до надеждни данни.

В същото време има прекалено много създатели на съдържание, които се стремят да привлекат вниманието на хората в цифровата сфера. Това включва традиционни новинарски издания, експерти от новите медии, активисти, рекламодатели, инфлуенсъри, политолози и политици. Поляризацията в обществото и политиката допълнително натоварва журналистическите стандарти за обективност и проверка.

Освен това платформите "gatekeeper" играят все по-важна роля в посредничеството при потреблението на новини; тези платформи дават приоритет на други форми на информация и едва наскоро, под натиск на някои места, започнаха да споделят приходите си с производителите на новини.

В този контекст въпросите за статута на журналистиката като "обществено благо" стават все по-значими. Журналистиката, подобно на други обществени блага, е от съществено значение за развитието на силна гражданска култура. Тя прави това, като предоставя на хората достъп до надеждни данни и информация, от които се нуждаят, за да участват пълноценно в демократичното общество. Ролята на журналистиката е двойна: на безпристрастен наблюдател и на двигател на общественения дебат. За да служи на обществения интерес обаче, журналистиката трябва да може да се развива икономически, за да може да генерира надеждни новини и информация.

Струва си да се отбележи, че вярата на хората в утвърдени новинарски агенции изглежда се влияе от елементи като култура, политика и история. Възможно е да има значителни разлики в доверието на хората в медиите и други институции. Възприятието за надеждност може да бъде повлияно от фактори като политическите пристрастия на човека, събитията в живота му и излагането му на различни гледни точки. В цифровата епоха информацията става все по-разпръсната, като хората търсят източници, които потвърждават техните вече съществуващи възгледи. Това има потенциала да засили поляризацията и различията в доверието.

Въпреки факта, че пандемията COVID-19 може временно да е спряла или обърнала ерозиращото доверие на определени места, доверието вероятно ще остане крехко, което има сериозни последици за дългосрочната жизнеспособност на независимите медии и за състоянието на демократичната политика.

Барометър на доверието на Еделман

Барометърът на доверието на Еделман е световно проучване, което се провежда ежегодно, за да се определи нивото на обществено доверие в различни организации, включително медиите. 59% от анкетирания в 28 държави са съгласни или напълно съгласни, че журналистите умишлено заблуждават обществеността и че новинарските агенции се грижат повече за популяризирането на определена политическа перспектива, отколкото за информирането на обществеността. Малко успокоение може да бъде фактът, че традиционните медии все още се ползват с 18 процентни пункта по-голямо доверие от социалните медии. Последният доклад на Института на Ройтерс за цифровите новини показва сравним спад на доверието в новинарските медии в 18 държави през последните пет години. Според доклада страни като Франция и Обединеното кралство имат изключително ниски нива на доверие в медиите.

Евробарометър

Достоверността на медиите се изследва редовно в рамките на поредицата от проучвания на Евробарометър на Европейската комисия. След провеждането на стандартното проучване на Евробарометър през зимата на 2020-2021 г. се наблюдава малък спад на доверието в конвенционалните медии.

С 56 % от респондентите, които казват, че "са склонни да се доверяват" на радиото (-2), и 38 % от респондентите, които казват, че "не са склонни да се доверяват" на радиото (-3), радиото е медията с най-голямо доверие. За последен път доверието е било на толкова ниско ниво през есента на 2015 г. (55%).

Непълната половина от анкетираните (49%) казват, че "са склонни да се доверяват" на телевизията, докато почти толкова (47%) (+2%) казват, че "не са склонни да се доверяват" на тази медия.

Докато 49% от европейците казват, че се доверяват на печатната преса (спад с 2% спрямо зимата на 2020/21 г.), почти същият брой (45%, ръст +3) казват, че "не са склонни да се доверяват" на тази медия.

QA6a How much trust do you have in certain media? For each of the following media, do you tend to trust it or tend not to trust it?
(% - EU - TEND TO TRUST)

Източник: Standard Eurobarometer 96 (Winter 2021-2022)

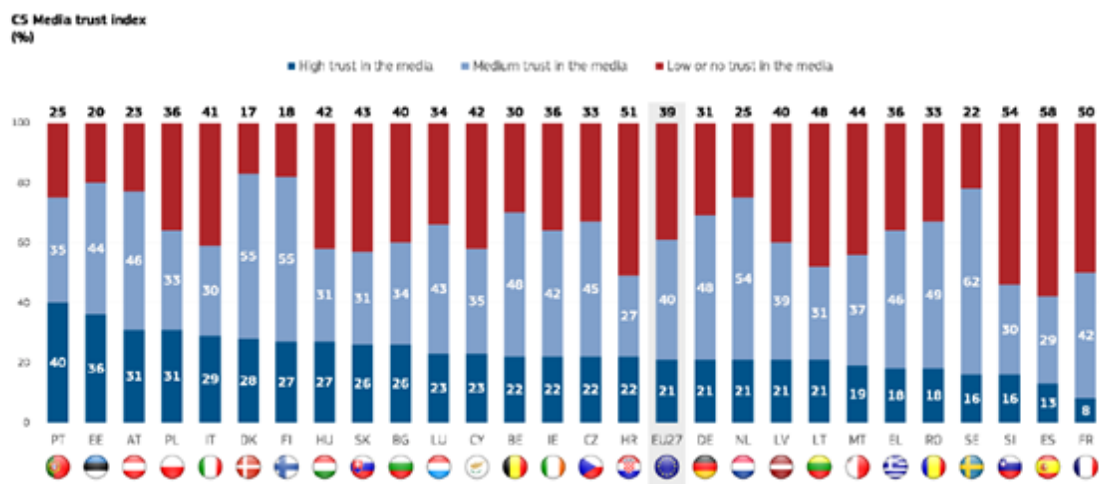
Индекс на доверието в медиите

Доверието в медиите в Европа (измерено чрез индекс, основан на петте оценени медии) е малко по-ниско, отколкото през зимата на 2020-2021 г. Докато процентът на

респондентите, които имат "високо" ниво на доверие в медиите, е останал непроменен на 21% (от зимата на 2020-2021 г.), процентът на тези, които имат "средно" ниво на доверие, е намалял с 2%, а процентът на тези, които имат "ниско" или "никакво" ниво на доверие, се е увеличил с 2% до 39%.

Сред другите държави - членки на ЕС, Испания (58%), Словения (54%) и Хърватия (51%) имат най-висок дял на респондентите, които имат ниско или никакво доверие в медиите.

В 12 държави - членки на ЕС (намаляние от 17 през зимата на 2020-2021 г.), най-голям дял от респондентите имат "средно" ниво на доверие в медиите, като това ниво е най-разпространено в Швеция (62%), Дания, Финландия (и двете 55%) и Нидерландия (54%).

Източник: Standard Eurobarometer 96 (Winter 2021-2022)

Доклад за цифровите новини

Институтът за изследване на журналистиката на Ройтерс публикува годишния си доклад за цифровите новини, в който се анализират теми като потреблението на новини и общественото доверие в медиите. В него се разглеждат тенденциите в световен мащаб, но се представят и регионални особености за Европа. В докладите се подчертава влиянието на социалните медии върху моделите на потребление на новини и намаляващото доверие в традиционните медии.

Според доклада на Института Ройтерс за цифровите новини през 2020 г. обществените медии се ползват с голямо доверие, особено в Северна Европа. И все пак съществува ограничение: "Въпреки че доверието остава високо, недоверието към обществените медии нараства и често е по-високо, отколкото към много други

информационни канали. Доверието в обществените медии изглежда се е повишило една година по-късно, което съвпада с началото на епидемията от COVID-19.

"Наблюдаваме повишено потребление на надеждни новинарски канали в много страни, особено в тези със силни и независими обществени медии", потвърждава Digital News Report 2021. "Моделът не е толкова ясен извън Западна Европа, в страните, където кризата с коронавируса доминираше в по-малка степен в дневния ред на медиите или където други политически и социални въпроси играеха по-голяма роля." Според проучването уебсайтовете на обществените медии са се представили много добре. Това може да се дължи на факта, че те използват съществуващата си аудитория по телевизията и радиото, за да насочат трафика към уебсайтовете си, където може да се намери по-задълбочено съдържание. Беше отбелязано обаче, че това развитие е по-често срещано в страни, в които преди това обществените радио- и телевизионни оператори са били високо ценени.

Въпреки това все още има голяма вяра в истинските обществени медии, дори и в условията на широко разпространена дезинформация и разпространените лъжи. В същото време привличането на по-млада аудитория е основен проблем за обществените медии. За целите на проучването на Института на Ройтерс за 2019 г. са анализирани данни от осем държави, които заедно представляват широк спектър от традиции в областта на обществените медии. В много страни по-младите хора и тези с по-ниско формално образование са по-склонни да разчитат на новини, открити в платформи като Facebook и YouTube, докато по-възрастните хора и тези с по-високо ниво на образование са по-склонни да консумират новини от обществените услуги както онлайн, така и офлайн. Младите хора (тези на възраст от 18 до 34 години) са по-склонни да оценяват традиционните новинарски марки, когато те се предоставят по цифров път, но все още предпочитат сайтове на социални медии като Facebook и YouTube пред уебсайтове на обществени медии, когато става въпрос за получаване на новини. Проучването показва, че "дори и да продължава преходът към по-дигитална, мобилна и доминирана от платформи медийна среда", обществените медии може би ангажират по-младите зрители още по-рядко днес, отколкото в миналото.

Източник: Edelman Trust Barometer

Изводи

Когато хората нямат доверие в основните медии, те могат да смятат, че информацията, представена от тези източници, е пристрастна, манипулирана или непълна. В резултат на това те могат да се обърнат към алтернативни източници на информация, като например социални медии, онлайн форуми или уебсайтове, които отговарят на конкретни идеологии или интереси. Тези нетрадиционни източници често не разполагат със същите журналистически стандарти, процеси за проверка на фактите и редакционен надзор като утвърдените медии.

В такива алтернативни източници съдържанието може да се ръководи от лични мнения, скрити намерения или желание за сензация, а не от ангажимент за точност и надеждност. Дезинформацията, конспиративните теории, слуховете и пропагандата могат лесно да се разпространяват в тези пространства, тъй като съществуват ограничени механизми за проверка на информацията или за поемане на отговорност от източниците. Това може да доведе до излагане на хората на подвеждаща или невярна информация, която може да формира техните възгледи, убеждения и действия въз основа на непълна или неточна информация.

Освен това хората са по-малко склонни да плащат за новини в страни, в които доверието между гражданите е слабо. Доверието играе ключова роля при определянето на готовността на хората да плащат за новинарски услуги. Когато доверието между гражданите е ниско, то често отразява по-широка ерозия на доверието в институциите, включително в медиите. В такава среда хората могат да бъдат скептични по отношение на качеството, обективността и надеждността на новините, които получават. В резултат на това те може да са по-малко склонни да инвестират финансовите си ресурси в абонамент за новинарски издания или заплащане на журналистическо съдържание.

Доверието действа като форма на социален капитал, който спомага за насърчаване на сътрудничеството, споделените ценности и колективните действия. Когато доверието е ниско, хората могат да разчитат повече на неформални мрежи, информация от уста на уста или алтернативни източници на информация, за да задоволят нуждите си от новини. В тези ситуации възприеманата стойност на плащането за новини може да намалее, тъй като хората могат да се съмняват дали новините, които получават, оправдават разходите.

Освен това ниското доверие може да допринесе и за фрагментирано общество с различни мнения и гледни точки, което допълнително намалява възприеманата стойност на плащането за новини, които може да не съответстват на собствените убеждения или интереси. Липсата на консенсус и споделено разбиране може да създаде среда, в която хората предпочитат да търсят информация, която потвърждава съществуващите им възгледи, вместо да се ангажират с разнообразни източници на новини.

4.4 Източници на информация и журналистическа етика

Надеждни източници

В епохата на информационното разстройство е изключително важно да се разчита на надеждни източници на информация, за да се гарантира точността и достоверността им. Макар че разпространението на дезинформация направи трудно разпознаването на надеждни източници, все още има няколко медии и платформи, които спазват журналистическите принципи и се придържат към строги процеси на проверка на фактите и верификация:

- Утвърдени новинарски организации: Добре известните и авторитетни новинарски организации с история на качествена журналистика често дават приоритет на точността и обективността. Примери за това са "Ню Йорк Таймс", "Би Би Си", "Ройтерс", "Гардиън", "Асошиейтед прес" (АП). В тези организации работят професионални журналисти и се придържат към строги редакционни стандарти, което ги прави надеждни източници на новини.
- Обществени радио- и телевизионни оператори: Публично финансираните радио- и телевизионни оператори имат ангажимент за безпристрастност и точност. Те често предоставят задълбочени репортажи, анализи и журналистически разследвания по широк кръг от теми.
- Организации за проверка на фактите: Независимите организации за проверка на фактите играят жизненоважна роля в развенчаването на дезинформацията и проверката на точността на твърденията. Примери за това са FactCheck.org, PolitiFact, Snopes и International Fact-Checking Network (IFCN). Тези организации оценяват валидността на изявленията на политици, известни личности и новинарски материали, за да предоставят обективни оценки.
- Академични и изследователски институции: Университетите и изследователските институции често предоставят ценна и достоверна информация по различни теми. Научните статии, изследователските доклади и проучванията, публикувани в реномирани академични списания, могат да предоставят задълбочен анализ и основани на доказателства прозрения.
- Държавни източници: Официалните правителствени уебсайтове, доклади и изявления могат да бъдат надеждни източници на информация, особено когато става въпрос за обществена политика, законодателство и официална статистика. Важно е обаче да бъдете критични и да внимавате за потенциални пристрастия или политически мотиви в правителствените съобщения!
- Неправителствени организации (НПО): Известните неправителствени организации (НПО), като "Амнести интернешънъл", "Хюман райтс уоч", Световната здравна организация (СЗО) и агенциите на Организацията на обединените нации (ООН), често изготвят надеждни доклади и данни по различни глобални въпроси. Тези организации се фокусират върху

изследвания, застъпничество и насърчаване на правата на човека, което прави тяхната информация ценна за разбирането на сложни социални и хуманитарни въпроси.

- Специализирани публикации и експерти по темата: Специализираните публикации, търговските списания и експертите от бранша често предоставят авторитетна информация в съответните области. Тези източници могат да предложат специализирани прозрения, анализи и резултати от изследвания в области като науката, технологиите, финансите и здравеопазването.

Журналистическа етика

Събирането, отразяването и разпространението на новини се регулира от набор от правила и насоки, известни като журналистическа етика. Съществуват няколко общоприети концепции за журналистическа етика, макар че конкретните стандарти могат леко да се различават в различните организации или места. Основните принципи, които трябва да се следват, са следните:

- Журналистите носят отговорност пред аудиторията си да представят информация, която е точна, надеждна и проверима. Те трябва да проверяват информацията си и бързо да поправят откритите грешки.
- От журналистите се очаква да съобщават новините и информацията, които намират, без да проявяват какъвто и да е вид пристрастие или фаворизиране. Те трябва да правят разлика между обективно отразяване и мнения.
- Журналистите не трябва да позволяват честността или точността на техните репортажи да бъдат повлияни от други страни, независимо дали са политически, търговски или други. Те трябва да предотвратяват конфликти на интереси и да се противопоставят на всякакви опити за манипулация.
- Журналистите трябва да се стремят към обективност и да предоставят различни гледни точки, докато отразяват истории от обществен интерес. Те трябва да предоставят възможност на тези, които са обект на критика, да отговорят или да изразят своята гледна точка.
- Когато отразяват деликатни лични проблеми, като например такива, свързани с жертви на престъпления, злополуки или травми, журналистите имат конкретна отговорност да се отнасят с уважение към правото на тези хора на личен живот. Те не трябва да причиняват никому ненужна болка или страдание.
- Журналистите трябва да разкриват открито самоличността на интервюираните лица, организациите, с които са свързани, и източниците на материалите, които използват в своите репортажи. Разделянето на новините от рекламите или спонсорираното съдържание е от съществено значение.
- Журналистите трябва да поемат отговорност за работата си и да бъдат отворени за конструктивна критика. Те трябва да са готови да приемат критиката, да дават възможност на другата страна да отговори и да използват подходящи редакционни стандарти.

- Журналистите имат задължение към обществото да гарантират, че работата им е точна и справедлива. Те трябва да насърчават демократичните принципи, да разширяват достъпа на хората до знания и да помагат за изграждането на образовано население. Те трябва да избягват да подбуждат пристрастия или да разпространяват невярна информация с цел привличане на вниманието.

Тези насоки осигуряват солидна основа за отговорно отразяване на събитията, но журналистите трябва да имат предвид и уникалните проблеми, породени от бързо променящия се медиен пейзаж и настъпването на цифровата ера.

Етичният кодекс на SPJ, който представяме по-долу, е приет доброволно от хиляди журналисти, независимо от мястото или платформата, и се използва широко в редакциите и класните стаи като ръководство за етично поведение. Кодексът е замислен не като набор от "правила", а като ресурс за вземане на етични решения.

Society of Professional Journalists

CODE of ETHICS

PREAMBLE
Members of the Society of Professional Journalists believe that public enlightenment is the forerunner of justice and the foundation of democracy. Ethical journalism strives to ensure the free exchange of information that is accurate, fair and thorough. An ethical journalist acts with integrity. The Society declares these four principles as the foundation of ethical journalism and encourages their use in its practice by all people in all media.

SEEK TRUTH AND REPORT IT
Ethical journalism should be accurate and fair. Journalists should be honest and courageous in gathering, reporting and interpreting information.

Journalists should:

- ▶ Take responsibility for the accuracy of their work. Verify information before releasing it. Use original sources whenever possible.
- ▶ Remember that neither speed nor format excuses inaccuracy.
- ▶ Provide context. Take special care not to misrepresent or oversimplify in promoting, previewing or summarizing a story.
- ▶ Gather, update and correct information throughout the life of a news story.
- ▶ Be cautious when making promises, but keep the promises they make.
- ▶ Identify sources clearly. The public is entitled to as much information as possible to judge the reliability and motivations of sources.
- ▶ Consider sources' motives before promising anonymity. Reserve anonymity for sources who may face danger, retribution or other harm, and have information that cannot be obtained elsewhere. Explain why anonymity was granted.
- ▶ Diligently seek subjects of news coverage to allow them to respond to criticism or allegations of wrongdoing.
- ▶ Avoid undercover or other surreptitious methods of gathering information unless traditional, open methods will not yield information vital to the public.
- ▶ Be vigilant and courageous about holding those with power accountable. Give voice to the voiceless.
- ▶ Support the open and civil exchange of views, even views they find repugnant.
- ▶ Recognize a special obligation to serve as watchdogs over public affairs and government. Seek to ensure that the public's business is conducted in the open, and that public records are open to all.
- ▶ Provide access to source material when it is relevant and appropriate.
- ▶ Boldly tell the story of the diversity and magnitude of the human experience. Seek sources whose voices we seldom hear.
- ▶ Avoid stereotyping. Journalists should examine the ways their values and experiences may shape their reporting.
- ▶ Label advocacy and commentary.
- ▶ Never deliberately distort facts or context, including visual information. Clearly label illustrations and re-enactments.
- ▶ Never plagiarize. Always attribute.

Journalists should:

- ▶ Show compassion for those who may be affected by news coverage. Use heightened sensitivity when dealing with juveniles, victims of sex crimes, and sources or subjects who are inexperienced or unable to give consent. Consider cultural differences in approach and treatment.
- ▶ Recognize that legal access to information differs from an ethical justification to publish or broadcast.
- ▶ Realize that private people have a greater right to control information about themselves than public figures and others who seek power, influence or attention. Weigh the consequences of publishing or broadcasting personal information.
- ▶ Avoid pandering to lurid curiosity, even if others do.
- ▶ Balance a suspect's right to a fair trial with the public's right to know. Consider the implications of identifying criminal suspects before they face legal charges.
- ▶ Consider the long-term implications of the extended reach and permanence of publication. Provide updated and more complete information as appropriate.

ACT INDEPENDENTLY
The highest and primary obligation of ethical journalism is to serve the public.

Journalists should:

- ▶ Avoid conflicts of interest, real or perceived. Disclose unavoidable conflicts.
- ▶ Refuse gifts, favors, fees, free travel and special treatment, and avoid political and other outside activities that may compromise integrity or impartiality, or may damage credibility.
- ▶ Be wary of sources offering information for favors or money; do not pay for access to news. Identify content provided by outside sources, whether paid or not.
- ▶ Deny favored treatment to advertisers, donors or any other special interests, and resist internal and external pressure to influence coverage.
- ▶ Distinguish news from advertising and shun hybrids that blur the lines between the two. Prominently label sponsored content.

BE ACCOUNTABLE AND TRANSPARENT
Ethical journalism means taking responsibility for one's work and explaining one's decisions to the public.

Journalists should:

- ▶ Explain ethical choices and processes to audiences. Encourage a civil dialogue with the public about journalistic practices, coverage and news content.
- ▶ Respond quickly to questions about accuracy, clarity and fairness.
- ▶ Acknowledge mistakes and correct them promptly and prominently. Explain corrections and clarifications carefully and clearly.
- ▶ Expose unethical conduct in journalism, including within their organizations.
- ▶ Abide by the same high standards they expect of others.

MINIMIZE HARM
Ethical journalism treats sources, subjects, colleagues and members of the public as human beings deserving of respect.

Journalists should:

- ▶ Balance the public's need for information against potential harm or discomfort. Pursuit of the news is not a license for arrogance or undue intrusiveness.

The SPJ Code of Ethics is a statement of abiding principles supported by additional explanations and position papers ([at spj.org](http://spj.org)) that address changing journalistic practices. It is not a set of rules, rather a guide that encourages all who engage in journalism to take responsibility for the information they provide, regardless of medium. The code should be read as a whole; individual principles should not be taken out of context. It is not, nor can it be under the First Amendment, legally enforceable.

Източник: Дружество на професионалните журналисти

4.5 Препратки

BBC. (n.d.). *About the BBC - Mission, values and public purposes.*

<https://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/governance/mission/>

Bleyer-Simon, K., Brogi, E., Carlini, R., Da Costa Leite Borges, D., Nenadić, I., Palmer, M., Parcu, P. L., Trevisan, M., Verza, S., & Žuffová, M. (n.d.). *Monitoring Media Pluralism in the Digital Era.* European University Institute Centre for Media Pluralism and Media Freedom.

<https://doi.org/10.2870/087286>

Dragomir, M., & Söderström, A. (2021). *The state of state media: a global analysis of the editorial independence of state media and an introduction of a new state media typology.* Center for Media, Data and Society.

<https://www.publicmediaalliance.org/publications/the-state-of-state-media/>

European Commission. (2022). Europeans' opinions about the European Union's priorities [Dataset]. In *Standard Eurobarometer 96 - Winter 2021-2022.*

<https://doi.org/10.2775/195387>

Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere : an inquiry into a category of Bourgeois society* (T. Bürger, Trans.; 1st ed.). MIT Press.

<https://mitpress.mit.edu/9780262581080/the-structural-transformation-of-the-public-sphere/>

Ireton, C., & Posetti, J. (2018). Journalism, “fake news” & disinformation : handbook for journalism education and training. *UNESCO.*

<https://en.unesco.org/fightfakenews>

Mouffe, C. (1999). Deliberative democracy or agonistic pluralism?. *Social research: An International Quarterly*, 66(3), 745-758.

<http://www.jstor.org/stable/40971349>

OECD. (2021). *Competition issues concerning news media and digital platforms.* OECD

Competition Committee Discussion Paper.

<https://www.oecd.org/daf/competition/competition-issues-in-news-media-and-digital-platforms.htm>

Raeijmaekers, D., & Maesele, P. (2015). Media, pluralism and democracy: what's in a name? *Media, Culture & Society*, 37(7), 1042–1059.

<https://doi.org/10.1177/0163443715591670>

The Information Society Department. (2022). *Freedom of expression in 2021: an assessment of the state of freedom of expression in Council of Europe member states, based on the findings of Council of Europe bodies and monitoring mechanisms*. Council of Europe. <https://rm.coe.int/freedom-of-expression-2021-en/1680a6525e>

UNESCO. (2022). *Journalism is a public good: World trends in freedom of expression and media development; Global report 2021/2022*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380618?2=null&queryId=0a30ee11-7640-48c0-b1c3-8d7e1e5dc867>

Waisbord, S. (2018). Truth is What Happens to News. *Journalism Studies*, 19(13), 1866–1878. <https://doi.org/10.1080/1461670x.2018.1492881>

Wölken, T., & Metsola, R. (2021, November 11). *Report on strengthening democracy, media freedom and pluralism in the EU - Thursday, 11 November 2021*. European Parliament.

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0292_EN.html